

образования личности в единстве ценностно-смыслового, операционного и рефлексивного компонентов: усиление, уточнение, прояснение мотивов, интеграция личностных и социальных смыслов профессиональной деятельности; овладение способами профессионального действия, формирование профессиональных способностей; активизация педагогической рефлексии, формирование рефлексивных умений.

Ключевые слова: проектный метод, проектная деятельность, формирование профессиональной готовности, учебные практики, будущие социальные педагоги.

Larionova N. B. The Project Method in the Formation of Professional Readiness of Future Social Workers in the Process of Training Practices

In article on the basis of analysis of scientific work deals with the main aspects of the use in the process of practical training of social educators method of the projects as procedural technologies, which develops the potential of the individual and has a direction on the above subject search engine educational activities.

The author substantiated the role of project activities in the optimization of future specialists of professional readiness of both integrated education of the person in the unity of value-semantic, operational and reflective components.

As a result of the use of the method of projects in the process of training practices is strengthening, reinforcement, intensification, enhancement, the clarification clarification of motives, integration of personal and social meanings professional socio-pedagogical activities; mastering the ways of the professional actions, the formation of a whole group of professional capacities; enhancement of the pedagogical reflection, formation of reflexive skills.

Key words: project method, project activities, development of professional readiness, training, future social workers.

Стаття надійшла до редакції 23.01.2014 р.

Прийнято до друку 28.03.2014 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С. Я.

УДК 378.016:364-787.82

М. В. Панченко

**МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ГАЛУЗЕВЕ ЗАКОНОДАВСТВО В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ»
МАЙБУТНІМ ФАХІВЦЯМ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ
НАСЕЛЕННЯ**

Здійснення основних прав людини всіма особами, що проживають у певній країні, може забезпечити насамперед відповідна держава, адже

тільки вона здатна надати юридичної загальнообов'язковості тим умовам, які конче необхідні для використання людиною її основних прав. І якщо держава максимальною мірою реалізовуватиме таку здатність, зробить це своєю основною функцією, вона може вважатися правовою. Важливим засобом захисту прав та свобод людини є гарантії. Призначенням гарантій є забезпечення найсприятливіших умов для реалізації конституційно закріпленого статусу людини. Ефективність гарантій залежить від рівня розвитку загальноправових принципів, стану економіки, рівня розвитку демократичних інститутів, реальності політичної системи суспільства, наявності системи досконалих законів у державі, ефективності механізмів реалізації законоположень, а також ступеня правової свідомості, правової культури населення. Всі гарантовані права розподілені відповідно окремої галузі права. Вивчення в сукупності основних норм цих галузей в соціальному напрямку сприятиме розкриттю та тлумаченню постулатів юриспруденції.

Змістовне тлумачення «Галузевого законодавства в соціальній роботі» розкриває студентам – майбутнім фахівцям із соціально-правового захисту населення систему нормативно-правових актів, створених правотворчими органами держави України в процесі їх нормотворення та шляхом консолідації суспільно-однорідних норм основних законів в соціальній сфері, що стали базою для формування і виділення прийнятих в кожній галузі права норм соціального спрямування. Галузеве законодавство є вибірково поділеними та систематизованим на галузі матеріального та процесуального характеру матеріалом в соціальній роботі. Освоєння цього матеріалу і є основною функцією студентів, а розроблене методичне забезпечення дисципліни «Галузеве законодавство в соціальній роботі» дозволить майбутнім фахівцям соціально-правового захисту населення досконаліше по-галузево засвоїти основні знання правового поля та бути ще більш переконливими і професійними при надання захисту всім категоріям населення та забезпеченні їх віри у правову державу Україна.

На теоретичному рівні запропонована тема є важливою при викладанні зазначеної дисципліни та подальшому проведенні досліджень для написання посібників, монографій. Практична значущість полягає у подальшому використанні набутих практичних навичок майбутніми фахівцями соціально-правового захисту населення в процесі проходження практики та при здійсненні своєї фахової діяльності.

Наукових досліджень в напрямку забезпечення прав громадян в соціальній сфері на основі законодавства по окремим галузям права здійснено широкий спектр. Це і праці А. Бірюкової, Ю. Івчук, І. Гелецької, О. Оніщенко, Н. Агаркової, О. Караман, І. Ковчиної та ін. Водночас забезпечення практичного комплексу галузевого законодавства в соціальній роботі для забезпечення належного рівня професійної компетенції майбутніх фахівців зроблено не було. Тому методичне забезпечення викладання дисципліни «Галузеве законодавство в

соціальної роботи» є актуальною складовою професійної підготовки фахівців соціально-правового захисту населення.

Метою дослідження є ґрунтовне засвоєння основних знань з дисципліни, формування навичок та вмінь працювати з нормативно-правовими актами, опанування методики правового аналізу правових норм у роботі соціальних педагогів та працівників.

Основними завданнями можна виділити формування у студентів знання основ теорії, історії та технології соціально-правового поля для їх активного використання в майбутній професії, володіння практичними вміннями та навичками організації соціально-правової діяльності у різних соціальних інститутах; юридично вірне тлумачення документів нормативно-правового поля України у сфері реалізації та захисту прав і свобод громадян на користь підопічних; організація консультування у своїй майбутній роботі з правильним використанням юридичної літератури та веденням юридичної документації.

Для донесення інформації до студента в процесі викладання дисципліни використовуються методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності серед яких – бесіда, пояснення, розповідь, лекція, інструктаж, робота з підручником, лабораторні роботи, практичні роботи, дослідні роботи, тобто дисципліна об'єднує всі види навчальної діяльності студента. Для перевірки засвоєння знань студентів проводиться періодичний тематичний контроль у вигляді усного опитування, письмового контролю, практичної контрольної перевірки, тестових методів перевірки знань та підсумкового контролю у вигляді екзамену.

Дисципліна складається з двох модулів. Вивчення тем першого модуля передбачає формування та поглиблення знань студентів щодо загальних закономірностей формування галузевого законодавства та забезпечення гарантії прав і свобод громадян у конституційному праві України, розкриття галузевої гарантії трудового права у соціальній сфері, основних положень галузей цивільного та сімейного права для забезпечення соціальної діяльності.

Вивчення другого модуля спрямоване на систематизацію знань майбутніх фахівців соціально-правового захисту населення щодо гарантії забезпечення державою надання допомоги соціально незахищеним верствам населення, реалізації та захисту на державному та місцевому рівнях права на житло, здійснення адміністративної відповідальності за правопорушення як державної гарантії галузевого захисту прав особистості.

Значна увага у процесі викладання дисципліни приділяється практичній підготовці майбутніх соціальних працівників та педагогів. До кожної теми розроблено блок методичного забезпечення, а саме словникова робота, питання та завдання для самоконтролю, індивідуальні завдання, робота з першоджерелами: вивчення першоджерел та анотування літератури, творчі завдання та проблемні ситуації.

Наприклад: Тема 1. Теоретичні основи забезпечення гарантій конституційних прав і свобод громадян у роботі соціальних працівників та педагогів.

Методичні вказівки. У процесі вивчення теми та виконанні завдань із самостійної роботи студентам необхідно звернути увагу на особливі критерії визначення України як соціальної і правової держави, на закріплення та структуру правового статусу людини і громадянина, систематизацію основних прав, свобод та обов'язків. При тлумаченні законодавства та вивченні рекомендованої літератури доцільно закріпити знання щодо основних гарантій і механізмів захисту прав і свобод в сфері соціального захисту громадян України. Варто ознайомитися з діяльністю прокуратури, адвокатури, міліції, Уповноваженого ВР з прав людини щодо забезпечення гарантованих можливостей громадян. При закріпленні знань варто проаналізувати правовий захист та можливості самозахисту громадян. На самостійне опрацювання виносяться питання з аналізу Законів України «Про міліцію», «Про судоустрій і статус суддів», порядок систематизації нормативно-правових актів в Україні, порівняльна характеристика міжнародного та українського законодавства в сфері соціальної роботи.

Словникова робота. Вивчити поняття: правова держава, соціальна держава, правовий статус, правовий захист, самозахист. *Питання та завдання для самоконтролю.* Питання. Які критерії визначені в українському законодавстві для правової держави? На які види можна класифікувати правовий статус людини і громадянина? Які функції щодо правового захисту громадян виконують органи прокуратури? Які види самозахисту ви знаєте? Завдання. Зробити письмовий аналіз історичного виникнення понять права людини, особи, громадянина. Охарактеризувати письмово положення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Розкрити основи правового захисту органами судової влади відповідно до Конституції України. Законспектувати положення Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради з прав людини». Розробити міні-бесіду на тему «Я маю право на захист своїх прав органами міліції».

Індивідуальні завдання. Розтлумачити поділ державної влади в Україні. Зобразити системно структурну побудову джерел правознавства. Прокоментувати порядок надання правової допомоги. Вивчити основи механізму захисту прав і свобод громадян України. Розкрити порядок систематизації нормативно-правових актів в Україні. Співвіднести на прикладах поняття «крайня необхідність» і «необхідна оборона». Зробити порівняльну характеристику міжнародного та українського законодавства в сфері соціальної роботи. *Робота з першоджерелами.* *Вивчення першоджерел.* (Великий юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю. Шемшученка. – К. : ТОВ «Видавництво» «Юридична думка», 2007. – 992 с.; б) Скакун О. Ф. Теорія держави і права. – Харків : Консул, 2008. – 656 с.; Тематичний словник-довідник з соціології / За ред. В. В. Кохана; укл. А. Александровська, Є. Буга, Ю. Ткачук та ін. –

Чернівці : Чернівецький нац. у-т, 2009. – 112 с.; Юридичний словник / За ред. В. Г. Гончаренка. – Ю. : К. : «Форум». – 2005. – 473 с.

Робота з першоджерелами. Анотування літератури: а) Закон України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 р. – інформаційний портал Верховної Ради України – www.rada.gov.ua.; б) Закон України «Про судоустрій і статус суддів» – інформаційний портал Верховної Ради України – www.rada.gov.ua.

Творчі завдання та проблемні ситуації: Завдання 1. Розкрийте проблемні теоретичні питання: дайте визначення поняттю «юридичні гарантії» та їх історичне формування і закріплення в законодавстві України; визначте перелік міжнародних документів, щодо закріплення механізму захисту прав людини; розкрийте відмінності понять «правова система» і «система права»; визначте стан забезпеченості реалізації прав громадян країни за власним вибором; розкрийте основи Зводу законів СРСР; зробіть аналіз ситуації за темою: «Правосуддя в Україні: реальна картина допомоги». Завдання 2. Визначити результатом якого способу систематизації нормативно-правових актів є документ – Статут: а) Кодифікації; б) Інкорпорації; в) Консолідації. Завдання 3. а) Розтлумачте норми Конституції Пилипа Орлика 1710 р. та їх співвідношення з нормами діючої Конституції України. б) Розробіть міні-тренінг на тему «Я маю право на звернення до суду».

Приклад: *Актуальність* теми полягає у важливості насьогодні правової обізнаності населення щодо можливостей звернення до судової гілки влади за захистом своїх невизнаних, оспорених чи порушених прав та законодавчого порядку його здійснення. *Мета:* ознайомити студентів із принципами діяльності судової гілки влади. *Завдання:* розкрити судову систему України; засвоїти порядок звернення до суду та основні юридичні визначення судової системи. Аудиторія складає 15-20 чол. Тривалість продовження тренінгу становить 45 хв.

Заняття №1. Соціальний працівник чи педагог, який є тренером, вітається з учасниками, а вони вітаються один з одним по колу з усмішкою. Тренер повинен мати з собою необхідні нормативно-правові документи, такі як Конституція України, Цивільно-процесуальний Кодекс, Закони України «Про судоустрій та статус суддів», «Про Конституційний Суд України» та ін. Тренер нагадує, що «Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу і судову». Згідно частини першої статті 124 Конституції України «Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі». Тренер наголошує, що відповідно до законодавства України судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції. Користуючись необхідними документами пропонує студентам допомогти намалювати систему судів України. Після цього запитує у аудиторії, до якої інстанції судів особа може звернутись вперше. Погоджується з відповіддю – *місцеві суди* – суди

першої інстанції, місце, де особа вперше зустрічається із судовими процедурами і де намагається вирішити спір.

Тренер: Які справи розглядають загальні місцеві суди? Які справи розглядають господарські місцеві суди та місцеві адміністративні суди?

Ділить групи і пропонує одній групі за допомогою законодавства визначити з якими позовними вимогами можна звертатись до Конституційного Суду України, а іншій групі яким суб'єктам. Дякує.

Заняття 2. Тренер дає ряд визначень: *Позовна заява* – документ, що засвідчує звернення до суду або в арбітраж за захистом порушеного права або інтересів, що охороняються законом. *Докази* – будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи. *Позивач* – особа (фізична, або юридична), яка звертається до суду, арбітражу або третейського суду за захистом порушених або заперечуваних її прав чи інтересів, що їх охороняє закон. *Відповідач* – у цивільному судочинстві сторона, якій пред'явлено позов.

Далі запитує чи доводилось комусь із учасників тренінгу чи його батьків звертатись до суду і як саме вони це робили. Після отримання відповідей пропонує додати свої компоненти судового процесу. Так на дошці з'являються записи: треті особи, позовні вимоги, адвокат, прокурор, судові рішення. Соціальний правозахисник зупиняється на останньому і запитує, в якій формі приймаються судові рішення. Пропонує вказати порядок дій і паперів з якими можна звернутись до суду. Для цього ділить аудиторію на групи, одна з яких має задавати запитання, а інша консультувати, потім групи міняються. Тренер дякує за співпрацю. Задає питання для самоопрацювання: що таке провадження і які бувають види проваджень? Прощається з аудиторією.

Виходячи з вищевказаного, можна прийти до висновків, що прагнення до нових методик досягнення правової обізнаності студентів є безумовно важливим в сучасний період функціонування правової системи. Вирішення більшості ситуацій студентами шляхом колективного та індивідуального розв'язання практичних завдань через співставлення різних галузей права дає можливість їм самостійно знайти варіанти прийняття юридичного вірного рішення в кожній майбутній професійній ситуації. Це пов'язано з використанням передусім галузевої нормативно-правової бази, закріпленням теоретичних набутих знань щодо прав і свобод, обов'язків, гарантій системного галузевого спрямування, ознайомленням з правовою системою України. Розроблення методичного забезпечення з дисципліни «Галузеве законодавство в соціальній роботі» дозволяє систематизувати всі аспекти практичної діяльності студентів по галузям і на практиці використовувати здобуті знання для надання фахової допомоги.

Список використаної літератури

1. Ковчина І. М. Основи соціально-правового захисту особистості: навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. спеціальності «соціальний педагог» / За заг. Ред. Докт. Філософ. Наук, проф. А. О. Ярошенко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 297. **2. Актуальні проблеми соціально-правового захисту населення: навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. спеціалізації «соціально-правовий захист населення» / І. М. Ковчина, М. В. Черненко, І. Ю. Радчук.** – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 116 с. **3. Черненко М. В.** Основи галузевого законодавства в соціальній роботі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальностей «соціальна педагогіка», «соціальна робота» / За заг. ред. докт. пед. наук. проф. І. М. Ковчиної. – К. : НПУ, 2011. – 149 с.

Панченко М. В. Методичне забезпечення викладання дисципліни «Галузеве законодавство в соціальній роботі» майбутнім фахівцям соціально-правового захисту населення

У статті розкриваються особливості впровадження методичного забезпечення дисципліни «Галузеве законодавство в соціальній роботі» під час викладання її фахівцям соціально-правового захисту населення. В процесі дослідження висвітлено стан наукових розробок в напрямку тлумачення норм соціального спрямування по галузям. Сформовано теоретичне та практичне значення, мету та завдання поданої на розгляд тематики. Розкрито наповнення модулів дисципліни та практичну частину її засвоєння, а саме: словникову роботу, питання та завдання для самоконтролю, індивідуальні завдання, роботу з першоджерелами: вивчення першоджерел та анотування літератури, творчі завдання та проблемні ситуації.

Ключові слова: галузь права, законодавство, соціальна робота, права особи, державні гарантії.

Панченко М. В. Методическое обеспечение преподавания дисциплины «Отраслевое законодательство в социальной работе» будущим специалистам социально-правовой защиты населения

В статье раскрываются особенности внедрения методического обеспечения дисциплины «Отраслевое законодательство в социальной работе» во время преподавания ее специалистам социально-правовой защиты населения. В процессе исследования отражено состояние научных разработок в направлении толкования норм социальной направленности по отраслям. Сформировано теоретическое и практическое значение, цели и задачи представленной на рассмотрение тематики. Раскрыто наполнение модулей дисциплины и практическую часть ее усвоения. А именно словарную работу, вопросы и задания для самоконтроля, индивидуальные задания, работу с первоисточниками: изучение первоисточников и аннотирования литературы, творческие

задания и проблемные ситуации.

Ключевые слова: отрасль права, законодательство, социальная работа, права лица, государственные гарантии.

Panchenko M. V. Methodology of «Sectoral Legislation in Social Work» Teaching of Future Professionals in the Sphere of Social and Legal Protection of the Population

The article describes specific of implementing methodology of «Sectoral legislation in social work» teaching of future professionals in the sphere of population social and legal protection. It was found that «sectoral legislation in social work» is a system of regulatory acts developed by lawmaking state bodies of Ukraine in the rule-making process and by consolidating social uniform standards of basic laws in the social sphere being the basis for developing and allocation of social orientation norms. Sectoral legislation is selectively divided and classified with regard to material and procedural spheres by social work-related materials. The study covers the state of scientific developments in terms of interpreting social norms by branches. Theoretical and practical significance, aims and objectives of the submitted subject were defined. Discipline modules were described. It was pointed out that various teaching and learning methods (including conversation, explanation, narration, laboratory works, practical work, researches) are used in the course of the discipline teaching. Practical work includes work with dictionaries, self-control questions and tasks, individual tasks, work with primary sources: study of primary sources and literature annotation, creative tasks and problem situations.

Key words: branch of law (field of law), legislation, social work, individual rights (personal rights), government guarantees.

Стаття надійшла до редакції 11.01.2014 р.

Прийнято до друку 28.03.2014 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Ковчина І. М.

УДК 316.334:378.147

І. Б. Савельчук

**РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ
СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ОРІЄНТИР ОНОВЛЕННЯ
СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Сучасні інноваційні тенденції розвитку соціальної сфери, особливо у сфері надання соціальних послуг, спричиняють виникнення нових вимог до фахівця, здатного працювати в умовах інноваційності професійної діяльності. Реалізація поставлених завдань можлива через